

Martina Potisk

Ana Porenta: Deklice.

Ljubljana: KUD Apokalipsa, 2016.

Ana Porenta je senzibilna in inovativna ustvarjalka, ki že desetletja z veliko predanostjo uresničuje najrazličnejša poslanstva; med drugim je ustanoviteljica Zavoda za razvijanje ustvarjalnosti, urednica portala Pesem.si, selektorica za literarne dejavnosti pod okriljem JSKD, uveljavljena mentorica in kulturna organizatorica ter – ne nazadnje – pesnica. *Deklice* so njena tretja pesniška zbirka, kajti na svet so privekale enajst let za prvencem *Sem se* (2005) in sedem let za pesniško zbirko *Kitke* (2009), ki je sicer nastajala v soavtorstvu s Sonjo Votolen in Jano Pečičnik. Za razliko od svojih predhodnic so *Deklice* obtežene z izrazito ostroumnim in občutljivim izrisovanjem sveta, na ozadju katerega izvršujejo čvrsto projekcijo čutečega ženskega bitja. Četudi osrednji naslov zbirke morda priča drugače, *Deklice* ne najdejo prostora za naivno imaginacijo in idealiziranje; ko bralcu razkrivajo takšne in drugačne ženske usode, zgodbe in portrete, jih namreč ne osvetljujejo samo s pravljичno lepoto in mističnostjo, temveč tudi z najintimnejšo življenjsko bolečino in ranljivostjo. Nič čudnega, da so obenem sijoče in temačne, šaljive in resne, vedre in žalostne, eterične in zemeljske, a skoraj zmeraj neopisljivo privlačne. Kot take zgovorno kažejo, da (pesniška) kvantiteta in kvaliteta niti pomotoma nista neprodušno povezani ali, še manj, premosorazmerni. Z drugimi besedami: *Deklice* le stežka pozabiš!

Kar zadeva sam naslov zbirke, prijetno preseneča samostalniška pomanjševalnica, ki vzbuja številne asociacije, zaradi česar še dodatno podžiga bralevo domišljijo in pogloblja njegova pričakovanja. Kot je namreč znano, ima samostalnik "deklice" v določenih situacijah nostalgični podton, ki je običajno tesno povezan s semantičnima obnebjema otroške brezskrbnosti in brezdanje minulosti. Morda *Deklice* ravno zato malce spominjajo na tisto samoočiščujoče vračanje iz vsakdanjosti v prostrani svet otroštva in domišljije, o kakršnem je Edvard Kocbek razmišljal v svoji znameniti pesmi *Deček na drevesu* (zbirka *Groza*, 1963). Toda če je razvejana drevesna krošnja omenjenemu dečku pomenila predvsem varno zatočišče, mlade (in malo manj mlade) "deklice" Ane Porenta k zelenim pokrajinam romajo iz čisto drugačnih razlogov; ne zato, da bi tamkaj plezale z veje na vejo ali se šle skrivalnice, ampak zato, ker se jim sredi neokrnjene narave življenje prikazuje v zanesljivejši in stabilnejši podobi. Šele ko tako odkrivajo trenutke, že od nekdaj pripadajoče samo njim, zmorejo in znajo soustvarjati idejno celostnost, skladnost in avtonomijo pričujoče zbirke, ki jo še najbolj umerja uvodna, sicer edina nenaslovljena in ležeče stavljena pesem. Ta ima ciklični značaj in je nekakšna idejna "matrona" zbirke; s svojima začetnim in zaključnim verzom namreč prepričljivo oznanja, da je vsak dan "treba skočiti z vlaka ki pelje v smrt /.../ vsak dan je treba skočiti v življenje".

Kaže, da *Deklice* Ane Porenta, ki so nastajale med letoma 2009 in 2016, niti slučajno ne živijo z glavo v oblakih, temveč z bosimi nogami pogumno udarjajo ob kamenje, beton in blato. To je do neke mere razvidno že iz naslovne ilustracije Boruta Skoka (slikarski zasnutek motiva deklice) in Borisa Bačića (uresničitev in fotomontaža zasnutka), na kateri je skicozni izris ženskega obraza postavljen v izrazito horizontalno linijo; zamišljena ležeča ženska, ki najbrž poseblja elementarno subjektiviteto "deklic", k daljnemu nočnemu nebu očitno pogleduje z namenom, da bi vsaj enkrat izkusila kozmično prabitnost in dokončno pomiritev s seboj. Najbolj pretresejo njene odločne oči, ki – najsi so še tako utrujene ali zasanjane – neomajno izganjajo bivanjsko temo in na njeno mesto zvaablajo svetlobo. Bržčas je ravno slednje tisto bivanjsko načelo, ki med drugim pripomore, da "deklice" niso samo neustavljive bojevnice, marveč tudi trdožive hčere, že skraja zavedajoče se svojega nezavidljivega položaja. Toda čeprav imajo namesto uresničenih otroških sanjarij neredko "prazne roke", življenjski optimizem ostaja kleno jedro njihove notranje moči in najčistejši izvir njihovega bivanjskega elana.

Deklice zajemajo natanko triinštirideset pesmi; uvodna (nenaslovljena) je edina osvobojena pravopisja, za razliko od nje zaključna (*Pesnice*) izžareva nemajhne poetološke in ironično-satirične konotacije. Med njima mesto najde enainštirideset tankočutno izklesanih “podobic”, ki tematizirajo psihosocialno konstitucijo ženskosti skozi najrazličnejše situacije, časovna obdobja, kraje in okolja, možnosti in razmere bivanja. Zdi se, da omenjeni pesemski portreti pripadajo predvsem “deklicam”, ki so pesnico najmočnejše nagovarjale; bralec zdajci srečuje izmišljene in mitične ženske like (ajdovska deklica, divja deklica), zdajci bolj ali manj avtentične ženske “arhetipe” iz preteklosti in sedanosti (matere, žene, ljubice, najstnice, starke, svetovljanke, delavke in brezdomke, čaravnice in kraljice).

Zanimivo je, da imena “deklic” ostajajo skrivnost; še najbližje so jim pesemski naslovi, saj v sebi skrivajo ženska pridevniška poimenovanja (*Rumena, Puščavska, Rjava, Boječa, Zanikana, Siva, Kamnita, Jutranja, Lačna, Omrežena ...*). Ta sicer malce spominjajo na nadležno (stereo)tipiziranje, zato velja izrecneje povedati, da omenjeni naslovi niso namenjeni poenostavljanju ali pretiravanju, temveč izključno značajskemu (simbolnemu) predstavljanju “deklic”. Kot taki jasno poudarjajo ne le žensko “determinanto” zbirke, temveč tudi (naj)značilnejše poteze pesničinega osmišljanja sveta, med katerimi še posebej izstopata nevsiljiva miselna askeza in občutljiva lirski substanca. Kajti *Deklice* so izrazito subjektivna, skorajda že fantastična sinteza bolj ali manj intimnih izkušenj, občutenj, slutenj in videnj, ki vztrajno težijo k medsebojni enovitosti in harmoniji. Ker istočasno izrabljajo odmaknjeno (drugoosebno) nagovarjanje, ni nobene dvoma, da empatična pesnica svoje “junakinje” spremlja predvsem s pogledom (od znotraj) in da z njimi nima mnogo skupnega, razen seveda svetle in mladostne duše ter brezmejnne volje do življenja.

Ana Porenta je iskriva in detajlna popisovalka trenutka, skozi katerega odzvanjajo najrazličnejša razmerja med izbranimi “deklicami”, naravo, umetnostjo in drugimi bitji. Četudi njena aktualna zbirka večinoma ustoličuje že znane teme, zlasti temo ženske (ne)svobode v življenju, ostaja izjemen primer iskrene in nepotvorjene čutno-metafizične poezije. To ob ezoterično navdahnjeni *Gozdni* še posebej prepričljivo oznanja pesem *Puščavska*, ki bralca takoj osvoji s pomenljivo (dialoško) “izmenjavo”; dekle, ki jo očitno muči domotožje, v navalu nemoči svoja čustva projicira na (na videz) neprijazno puščavsko okolje, v zameno pa “prejme” poseben spominek – drobceno zrno, ki je seveda metafora za solzo, a bržkone tudi opomin, da na tem širnem svetu nihče ni sam. Zdi se, da je ravno intersubjektivno ponotranjanje naravnega “pojava” temeljni (poetološki) princip

pričuje zbirke; če “opustošena” deklica nevede postaja duhovni medij za zaledenela drevesna debla, “nevihtna” deklica samo zapre oči in že se njena življenjska energija presnavlja v temnih globinah morja ...

Kot kaže, “deklice” svojo človečnost vztrajno iščejo (in neredko tudi najdejo) sredi bolj ali manj umirjene in raznolike narave. To seveda ne velja zgolj za ljubezni željno paznico, ki o sebi najrajši razmišlja ob bližnjem vodnjaku, marveč tudi za učeno kraljico, ki zaradi nezadovoljstva z ukalupljenim življenjem začne gojiti lilije. Iz ozadja ves čas seva odločno in angažirano zavračanje populističnega prepričanja, ki žensko prikazuje kot nemočno, intelektualno manjvredno in odvisno od moškega. Četudi *Deklice* zavračajo vsakršno obsojanje in moraliziranje, je moč čutiti njihovo nestrinjanje z moško dominacijo ter s stoletja utrjevano pasivizacijo in marginalizacijo žensk. Še največ uporniško-feminističnega naboja premore pesem *Modra*, ki suvereno demantira imago “popolne” ženske; “modra” (pametna?) deklica najprej resda počne tisto, kar družba od nje pričakuje, a iznenada začuti močan odpor do svojega “zgledega” obnašanja in postane – pesnica!

Deklice Ane Porenta imajo številne obraze; zdajci pred bralca stopajo kot epsko poantirani fragmenti, ki se ne branijo humorno-kritičnega slikanja, zdajci kot izrazito poetični odbleski, povsem prepojeni z nadčutnimi in liričnimi impresijami. Ni čudno, da imajo raznoliko tematiko; ne obravnavajo “samo” aktualnih ženskih vprašanj, temveč (v kombinaciji z njimi) tudi ekološke in poetološke probleme, tuji pa jim nista niti detabuizacija duševnih anomalij in lucidna deziluzija odraslosti. *Deklice* torej odlično združujejo osvobojeno verzno formo in izvirna besedna slikanja z idejo samonikle ženske izkušnje, pod okriljem katere dozoreva spoznanje, da niti najkrajša pot do (samo)sprejemanja ženskosti ni enostavna, pač pa so skoraj vse polne bodljikavega trnja in nešteti odrekanj.